

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye'nin gündemine 1980'li yıllarda giren, asıl olarak da 2000 yılında F Tipi Cezaevleri ile tartışılmaya başlanan hücre tipi cezaevleri tam izolasyonu hedefleyen yeni model ve versiyonlarıyla hızla yaygınlaşmaktadır. Mimarisi ve fiziksel koşullarıyla başlı başına pek çok hak ihlalinin nesnel zeminini oluşturan, insanın ruhsal ve bedensel yapısı üzerinde ciddi tahribatlara yol açan bu cezaevleri Y tipi, S tipi ve Yüksek Güvenlikli Cezaevleri olarak adlandırılmaktadır.

Adalet Bakanlığı verilerine göre 2021 yılında 32 adet, 2022 yılında 22 adet, 2023 yılında 19 adet yeni cezaevi açılmış olup bunlardan, 2 tanesi R tipi, 7 tanesi S tipi, 14 tanesi Y tipi cezaevlerdir. Yine Adalet Bakanlığı kaynaklarına göre, bu cezaevlerinde "ağırlaştırılmış müebbet cezası alan hükümlüler, terör suçundan tutuklu ve hükümlüler" ile 5275 sayılı İnfaz Kanunu'nun 9/3 maddesi kapsamında belirlenen mahpusların kalması hedeflenmektedir. Ancak bu cezaevlerinde süreli hapis cezası alanların yanında hüküm almamış tutuklu mahpuslarda barındırıldığı bilinmektedir.

Bir insanın, 20 günden fazla hücrede kaldığı zaman sağlığını koruyamayacağı öngörülerek verilen hücre cezaları yasal olarak en fazla 20 gün ile sınırlandırılmışken bu cezaevlerinde; "tek kişilik oda" sistemi adı altında hücre cezasının temel bir ceza olarak öngörülmesi ve süreklileştirilmesi söz konusu olmuştur.

Mahpusların büyük kısmının tek kişilik hücrelerde çok az kısmının da üç kişilik odalarda tutulduğu bu yeni tip cezaevlerinin en belirleyici özelliği ise gerek mimari yapıları gerekse de gündelik uygulama rejimi ile tecrit/izolasyon koşullarını daha da ağırlaştırmasıdır.

S, Y tipleri ile Yüksek Güvenlikli Cezaevlerinde kalan mahpuslar bu cezaevlerini "kuyu tipi" cezaevleri olarak tanımlarken "tek kişilik oda" denilen bu hücreleri ise "tekli mezarlık", "tabut odalar" şeklinde tariflemektedirler.

Mahpusların günden en az 22,5 saatini geçirdikleri hücreler, güneş ışığına izin vermeyen sık örülmüş tel örgüleri ile kapatılmıştır. Böylece mahpusların hava almaları ve güneşten yararlanmaları engellenmiştir. Bunun yanı sıra özellikle S tipi hücrelerde bulunan kameralarla mahpusların mahrem alanları izlenmektedir.

Bu cezaevlerinde duysal ve algısal uyaranların azlığı, algı ve duyu bozukluklarının gelişmesine neden olmaktadır. Bu durum bazı psikiyatrik hastalıklara yol açtığı gibi görme ve işitme duyusunda azalma, yer, zaman, mekân oryantasyon bozukluklarına, dikkat ve duygu durum bozuklukları gibi problemlere yol açmaktadır. Dış ortamdan tümüyle yalıtılma durumu ayrıca bağışıklık sistemi üzerinde ciddi olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Fiziksel ve ruhsal sağlığın korunabilmesi için “yeterli, uygun ve değişken dış uyaranlara” ihtiyaç mutlak gereklilik olup, uzun süren izolasyonun insan sağlığı üzerinde geri dönüşümsüz pek çok zarara yol açtığı bilimsel olarak da kanıtlanmıştır.

Fiziksel, sosyal ve psikolojik gereksinimler yok sayılarak, hiçbir insanın sesini duymadığı koşulların dayatıldığı bu cezaevlerinde mahpusların; güven hissi, dayanışma, paylaşım gibi hakları da ihlal edilmektedir. Bu yeni tip cezaevleri, sosyal izolasyona, insansızlaştırmaya ve yalnızlaştırmaya dönük mimari dizaynı, mahpuslar açısından psikiyatrik rahatsızlıkların yanı sıra kısa, orta ve uzun vadede ciddi sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Bu bağlamda tek kişilik hücrelerin mahpusun hiçbir canlı ile ilişki kurmasına olanak tanımayacak bir biçimde inşa edilmiş olması, mahpusların tüm sosyal ve kültürel çevresinden izole bir biçimde yaşamaya mahkûm edilmesi ve ayrıca dışarıdan sürekli gözetim ve denetim altında tutulması durumu insan haklarına ve insan sağlığına açıkça aykırıdır.

İlgili hukuk örgütleri ve sivil toplum kuruluşları raporlarında, mahpusların hem dışarıyla hem de diğer mahpuslarla ilişkilerinin olabildiğince kısıtlandığı, sosyal bağlarının neredeyse tamamen koparıldığı bu cezaevlerinde şüpheli ölümler ve intihar vakaları ile işkence ve kötü muamele uygulamaların giderek yaygınlaştığı vurgulanmaktadır. Mimarisi ve fiziksel koşullarıyla başlı başına pek çok hak ihlalinin nesnel zeminini oluşturan bu cezaevleri, özellikle hasta mahpuslar için ciddi riskler barındırmaktadır.

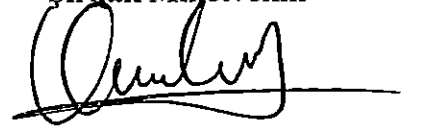
Adalet Bakanlığın resmi kayıtlarına göre; 2018 ilâ 2023 yılları arasında 24/07/2023 tarihi itibarıyla ceza infaz kurumlarında hayatını kaybeden hükümlü ve tutuklu sayısı toplam 2.258’dir. Bu veri tek başına bile mimarisi ve fiziksel koşullarının cezaevlerinde yaşanan yaşam hakkı ihlalleri üzerindeki etkilerinin incelenmesini gerekli ve zorunlu kılmaktadır. Mahpusların ruh ve beden sağlıklarına olumsuz etkileyen bu yeni tip cezaevlerinin yaşam hakkı ihlallerine yeni bir boyut kazandıracağını tahmin etmek ise hiçte zor değildir.

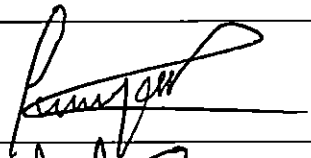
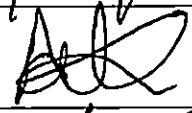
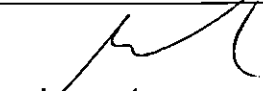
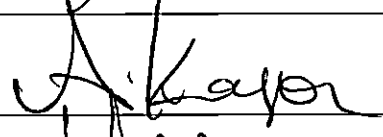
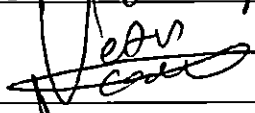
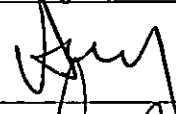
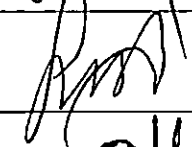
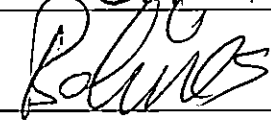
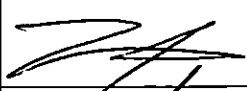
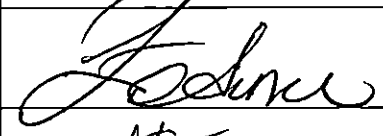
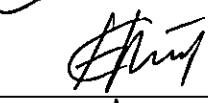
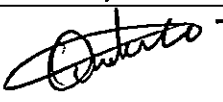
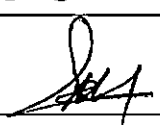
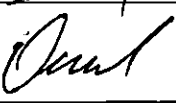
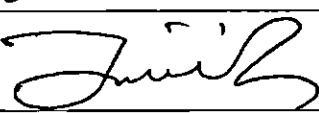
Tüm bu nedenlerle S, Y tipleri ile Yüksek Güvenlikli Cezaevlerinin mahpusların fiziksel ve psikolojik etkilerinin tüm boyutları ile incelenmesi, yarattığı olumsuz sonuçlarının önlenmesi

ve infaz rejiminde bu bağlamda yasal düzenlemelerin yapılması adına Meclis bünyesinde ivedilikle bir komisyon kurulması elzemdir.

Nevroz UYSALASLAN

Şırnak Milletvekili

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Nevroz Uysal Aslan', with a long horizontal line extending to the right.

1	SÜMEYYE BOZ	MUŞ	
2	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
3	SERHAT EREN	DİYARBAKIR	
4	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
5	GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT	VAN	
7	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
8	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
9	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
10	ALİ BOZAN	MERSİN	
11	SALİHE AYDENİZ	MARDİN	
12	GÜLDEREN VARLI	VAN	
13	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
14	YILMAZ HUN	IĞDIR	
15	ZEYNEP ODUNCU	BATMAN	
16	HÜSEYİN OLAN	BITLİS	
17	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
18	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
19	GEORGE ASLAN	MARDİN	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	